

**МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ ПАРКУ ІМ. ФЕДОРА
МЕРШАВЦЕВА (М. КРИВИЙ РІГ)**

А.М. Шелевер, А.С. Точіліна

студенти природничого факультету

Криворізького державного педагогічного університету

Вступ. Світ знає багато шедеврів паркового ландшафтного мистецтва, і треба взяти на себе велику сміливість, щоб сказати про той чи інший парк: оце неперевершений, найкращий парк світу! Проте, розповідаючи про парк імені Федора Мершавцева, який безперечно посідає у цьому ряді, одне з найперших місць, ми можемо з певненістю стверджувати: рідко який витвір паркової архітектури, позмагається з такою кількістю легенд, та романтичних історій. Також слід зазначити, що пізнаючи природу в межах цього парку, спілкуючи з нею, люди глибше починають розуміти самих себе, виявляючи у собі багатющі резерви фізичних і духовних сил, дістаючи нові імпульси до творчості. Тому особливої актуальності набуває питання історії розвитку та сьогодення парку ім. Федора Мершавцева (м. Кривий Ріг).

Мета роботи. Проаналізувати історію розвитку та сьогоdnішній стан парку ім. Федора Мершавцева.

Об'єкт та методи дослідження. Об'єктами дослідження було обрано територію парку імені Ф. Мершавцева (виокремлено правий та лівий берег). Наше дослідження із вивчення історії розвитку парку та його сьогоdnішнього стану проводилося у польових та камеральних умовах маршрутним методом. Під час експедиційного виїзду, ми ознайомилися з сучасним станом парком та станом його деревно-чагарникових насаджень. В камеральних умовах із застосуванням загально наукових методів, була проаналізована наукова література присвячена парку.

Результати та їх обговорення. Територія парку ім. Федора Мершавцева розташована у місці впадіння р. Саксагань у р. Інгулець. Парк складається з двох частин які знаходяться відповідно на лівому і правому березі річки Інгулець. Проте варто розглядати їх як окремі, самостійні, функціональні одиниці [3].

Розташування території парку ім. Ф. Мершавцева у заплаві річки зумовило формування особливих едафічних умов, максимально сприятливих для росту та розвитку деревно-чагарникових насаджень. Так, ґрунтовий покрив представлений лучно-чорноземними ґрунтами, які характеризуються потужними гумусовими горизонтами (до 140-180 см), високим вмістом гумусу (6-8 %) та нейтральною реакцією ґрунтового розчину (рН -6,8-7,0).

Також, слід зазначити, що територія парку ім. Ф. Мершавцева віддалена на значну відстань від потужних гірничо-металургійних підприємств. Тому забруднення атмосфери у межах парку нами апіорі оцінено як незначне, що є позитивним явищем для деревно-чагарникових насаджень.

За даними літератури заснував цей парк дворянин, капітан-лейтенант Імператорського флоту, учасник Кримської війни Федір Матвійович Мершавцев у кінці 19 століття. Після звільнення зі служби він збудував перший у Кривому Розі двоповерховий будинок із червоної цегли. На жаль, до сьогоdnі споруда не дожила – залишилися тільки руїни.

Навколо дому власник почав висаджувати сад. Здебільшого це були фруктові дерева: яблуні, груші, вишні, сливи, абрикоси. Від будинку до річки Інгулець вела центральна алея новоствореного парку, шириною у понад 4 метри. По обидва боки її росли лише

вишні. Це був перший у місті парк-сад, куди пускали вільно та безкоштовно. Також містянам дозволяли абсолютно безплатно збирати урожай із фруктових дерев.

У 1903 році тут побудували фонтан та атракціони: каруселі, човнову станцію. У цьому ж році Федір Мершавцев помер і сад залишився без господаря. Після революції 1917 року парк перебував у жахливому стані – більшість дерев вирубали, територію не доглядали. 1920 року його перетворили на міський сад, а з 1932 і до 2016 року – на парк імені газети «Правда» [4].

У 50-60-их роках ХХ ст. викладачі кафедри ботаніки Криворізького державного педагогічного університету під керівництвом І.А. Добровольського досліджували територію парку. При цьому було встановлено, що площа парку сягає значень 18 га, в ньому зростають 42 видів дерев та чагарників [1].

У 2005-2015 роках парк досліджували В.М. Савосько та Н.В. Товстоляк. Дослідниками було встановлено що флористичний склад деревно-чагарникових насаджень на лівому березі нараховує 52 видів, а на правому березі -39 видів.

Прикрасою території парку ім. Федора Мершавцева є екземпляри багатовікових дерев дубу звичайного (*Quercus robur L.*), які ростуть на лівобережній та правобережній частині. На північній околиці парку, росте 9 видів дубу звичайного (роздвоєний, придорожній, стрункий, пригнічений, західний, східний товариш, центральний товариш, західний товариш, комсомольський). Біля мотузкового парку зростає приблизно 45 дерев, вік яких в середньому становить 100-250 років. Умовна третя група багатовікових дубів знаходиться біля річки Саксагань напроти Криворізького музичного училища. Вік дерев - 95-180 років [5].

Аналіз літературних джерел показав, що парк ім. Ф. Мершавцева є прикрасою міста, розташований у зручних екологічних умовах, займає площу 36,6 га, нараховує 59 видів, які належать до 46 родів та 21 родин. В наш час у парку спостерігаються процеси реконструкції. Робочі вже розчистили місце для доріжок. Зараз готують траншеї для труб, за допомогою яких будуть подавати воду у фонтанчики для пиття. У парку з'явилося 116 тисяч квадратних метрів газону, робочі висадять понад тисячу дерев: кленів, слив та лип. На нашу думку, у парку ім. Федора Мершавцева є багато екологічних проблем, що негативно впливають на їхню природну рівновагу і функціонування.

Зокрема це:

- постійне зростання за останні десятиріччя кількості та інтенсивності легкового та вантажного автотранспорту на міській території, провокує пригнічення розвитку і росту рослин;
- занедбання і заростання бур'янами значної території парку, що веде до витіснення культурних рослин;
- забруднення території парку побутовими і будівельними відходами, призводить до зменшення естетичної привабливості зелених зон;
- використання в зимовий період кухонної солі (NaCl) для боротьби з ожеледецю і обледенінням, що призводить до порушення коренів рослин [4].

Загалом, усі ці екологічні проблеми перешкоджають зеленим зонам виконувати свої основні функції у місті: поліпшувати мікроклімат міста, охороняти місто від забруднення (очищувати повітря), захищати місто від вітру, забезпечувати якісний відпочинок відвідувачів. Тому важливим завданням сьогодення є покращення екологічного стану зелених насаджень для збереження їхнього багатфункціонального значення.

Для вирішення виявлених екологічних проблем можна застосувати наступні заходи:

- виділяти кошти на боротьбу із шкідниками;
- встановлювати окремі ділянки у парку для виходу собак;
- насаджень квітучих клумб;
- збільшити кількість урн для сміття і підтримувати їх у належному стані;
- залучати громаду міста до проведення акцій для покращення стану зелених зон міста.

Висновки. Отже, провівши дослідження, можна стверджувати, що парк імені Ф. Мершавцева є досить старовинним місцем Криворіжжя, так як на території парку зростає приблизно 45 дерев, вік яких в середньому становить 100-250 років. Теж парк має велику кількість представників флори різних класів. Це зумовлено наявністю лучно-чорноземних ґрунтів, які характеризуються потужними гумусовими горизонтами (до 140-180 см), високим вмістом гумусу (6-8%) та нейтральною реакцією ґрунтового розчину (рН -6,8-7,0).

У процесі дослідження було виявлено низку екологічних проблем та запропоновано напрямки їх подолання. Але, на нашу думку,

найбільшою проблемою є низька культура поведінки відвідувачів парку. Яку можна подолати лише з поєднанням сил державних органів, науковців та широких верств населення.

З метою збагачення видового складу та підвищення його декоративних властивостей пропонуємо введення декоративно-кущуватих і декоративно-листяних дерев та кущів.

Список використаної літератури.

1. Добровольський І.А. Зелені насадження Криворіжжя / І. А. Добровольський // Наукові записки Криворізького державного педагогічного інституту: Вип. II. – Кривий Ріг, 1957. – С. 126-127.
2. Савосько В. М. Грунтовий покрив Криворіжжя / В. М. Савосько // Фізична географія Криворіжжя: монографічна навчальна книга. – Кривий Ріг : Центр – Принт, 2012. – С.154-175.
3. Савосько В. М. / В.М Савосько, Н.М. Товстоляк // Еколого-едафічні умови території розміщення парків та скверів історичного центру Криворіжжя / Екологічний вісник Криворіжжя. – 2016. – Вип.2. – С. 73-75.
4. Федоровський В.Д. Минуле та сучасне парків та скверів центральної частини м. Кривий Ріг / В.Д. Федоровський, Н.С. Терлига, О.В. Данильчук // Агробіологія: Зб. наук. пр. – Біла Церква, 2012. – Вип. 8 (94) . – С. 169-171.
5. Прохода С.О. Багатовікові дерева дубу звичайного в насадженнях історичного центру Криворіжжя / С.О. Прохода, Н.М. Кабак. Екологічний вісник Криворіжжя – 2015. – Вип.1. – С. 80-83.